

Dàn ý phân tích Bài ca ngắn đi trên bãi cát - Cao Bá Quát

Hướng dẫn lập dàn ý chi tiết cho đề văn Phân tích bài thơ Bài ca ngắn đi trên bãi cát của nhà thơ, danh sĩ Cao Bá Quát.

Dàn ý chi tiết

I. Mở bài

- Những nét chính về tác giả Cao Bá Quát: Một tác giả trung đại có cuộc đời bất hạnh nhưng hào hùng. Ông mang đến thơ văn sự độc đáo mới mẻ theo hướng bám sát hiện thực

- Giới thiệu Bài ca ngắn đi trên bãi cát: được sáng tác trên đường tác giả đi thi Hội. Bài thơ thể thiện tâm tư của một sĩ tử trên đường danh lợi

II. Thân bài

1. Bốn câu đầu

- Tiếng khóc cho cuộc đời dâu bể:

+ “Bãi cát dài lại bãi cát dài”: Điệp từ gợi lên hình ảnh những bãi cát nối tiếp nhau đến vô tận. ⇒ Hình ảnh bãi cát dài mênh mông, nối tiếp nhau tượng trưng cho môi trường xã hội, con đường đời đầy chông gai, gian khổ, nhọc nhằn

+ “Đi một bước lùi một bước”: sự vất vả, khó nhọc của người đi đường, đây vừa là cảnh thực vừa là tượng trưng cho con đường công danh gặp ghềnh của tác giả

+ “Mặt trời đã lặn chưa dừng được”: Mặt trời lặn mà vẫn còn đi, nước mắt rơi lã chã, tâm trạng đau khổ.

+ “Lữ khách trên đường nước mắt rơi”: Cảnh tượng một người đi trong không gian mù mịt, mênh mông, khó xác định được phương hướng.

⇒ Hình ảnh bãi cát dài mênh mông, nối tiếp nhau, hình ảnh con đường như bất tận, mờ mịt, tình cảnh của người đi đường khó khăn, bất lợi

⇒ Nhà thơ nhìn thấy con đường danh lợi đáng buồn, đầy chông gai

2. Tám câu tiếp

- “Không học ...lội suối, giận khôn voi!”: sử dụng điển tích, tác giả giận mình vì không có khả năng như Hạ Hầu Ân có thể nhắm mắt mà vẫn bước đều khi leo suối, lội nước ⇒ oán giận con đường công danh

Dàn ý phân tích Bài ca ngắn đi trên bãi cát - Cao Bá Quát

- “Xưa nay... đường đời”: sự căm dỗi của cái bả công danh đối với người đời, danh lợi khiến con người “tắt tả”

⇒ Sự chán ghét, khinh bỉ của Cao Bá Quát đối với danh lợi, ông không muốn sa vào con đường ấy, nhưng vẫn chưa tìm ra hướng đi khác cho mình

- “Đâu gió ... tỉnh bao người”: chuyện mưu cầu danh lợi cũng hấp dẫn như thưởng thức rượu ngon, làm say người, ít ai có thể tránh được sự căm dỗi. ⇒ ông nhận ra sự căm dỗi của danh lợi đối với con người

- “Bãi cát dài...nhiều, đâu ít?": Nhận ra sự căm dỗi công danh, nhà thơ như trách móc, giận dữ nhưng cũng chính đang tự hỏi bản thân. Ông nhận ra tính chất vô nghĩa của lối khoa cử đương thời nhưng cũng vẫn đang bước trên con đường ấy

⇒ Tâm trạng bần khoản, day dứt, bế tắc, bước trên con đường công danh thì mù mịt mà “đường ghê sợ” thì nhiều không ít

- “Khúc đường cùng”: nghĩa biểu tượng, đây là bài ca về con đường cùng của chính tác giả, về sự bế tắc, tuyệt vọng của mình trước cuộc đời.

3. Ba câu cuối

“Phía Bắc núi Bắc núi muôn trùng

Phía Nam núi Nam sóng dào dạt”

+ Tả thực: khung cảnh gợi cảm giác ngột ngạt, bó buộc

⇒ Thiên nhiên phía Bắc, phía Nam đều đẹp hùng vĩ nhưng cũng đầy khó khăn hiểm trở, đi mà chỉ thấy phía trước là núi là biển mênh mông mịt mờ

+ Biểu tượng cho ý niệm: cuộc đời bế tắc, ngột ngạt

⇒ Nghĩa ẩn dụ, tượng trưng: con đường đời đầy chông gai mà kẻ sĩ như Cao Bá Quát phải dấn thân để mưu cầu công danh.

- “Anh còn đứng làm chi trên bãi cát”: tiếng kêu bi phẫn, bế tắc, tuyệt vọng

⇒ Tư thế dừng lại nhìn bốn phía mà hỏi vọng lên trời cao, lại hỏi chính lòng mình thể hiện khối mâu thuẫn lớn đang đè nặng trong tâm trí nhà thơ.

4. Nghệ thuật

- Sử dụng thơ cổ thể, hình ảnh có tính biểu tượng.

Dàn ý phân tích Bài ca ngắn đi trên bãi cát - Cao Bá Quát

- Thủ pháp đối lập, sáng tạo trong dùng điển tích

III. Kết bài

- Khẳng định lại những nét đặc sắc về nội dung và nghệ thuật

- Khúc bi ca mang đậm tính nhân văn của một con người cô đơn, tuyệt vọng trên đường đời thể hiện qua hình ảnh bãi cát dài, con đường cùng và hình ảnh người đi cùng.

Bài văn mẫu phân tích tham khảo

Bài số 1:

Cao Bá Quát là người học rộng, tài cao, bản lĩnh, ông được người đời mệnh danh là Thánh Quát (Thần Siêu, Thánh Quát). Thơ văn của ông bộc lộ thái độ phê phán mạnh mẽ chế độ phong kiến trì trệ, bảo thủ, và mong muốn đổi mới xã hội. Tác phẩm *Bài ca ngắn đi trên bãi cát* là một trong những sáng tác thể hiện tâm trạng của ông trước thực trạng xã hội đương thời.

Bài ca ngắn đi trên bãi cát có thể được hình thành trong những lần Cao Bá Quát đi thi hội, phải đi qua những sa mạc đầy nắng gió, bởi vậy ông đã viết bài thơ này. Mượn hình ảnh những người đi trên bãi cát để hình dung con đường mưu cầu danh lợi đáng ghét mà ông buộc phải theo đuổi.

Mở đầu bài thơ là hình ảnh những bãi cát dài nối tiếp nhau:

Bãi cát dài lại bãi cát dài

Đi một bước như lùi một bước

Từ “bãi cát” được lặp lại hai lần, kết hợp với từ “lại” gợi ra trước mắt người đọc không gian hoang vu, tít tắp không có điểm dừng. Không gian ấy rộng lớn, như nuốt chửng người bộ hành cô đơn giữa sa mạc. Bãi cát ấy bị bao quanh bởi “*Bắc sơn chi bắc sơn vạn điệp/ Nam sơn chi nam ba vạn cấp*” con đường đó bị bao quanh bởi núi muôn trùng, sóng muôn đợt, đó là con đường tù túng, không lối thoát. Hành trình càng trở nên khó khăn vất vả hơn khi tiến một bước lại như lùi một bước. “*Mặt trời đã lặn chưa dừng được*” bởi hành trình đó quá xa xôi, quá nhiều thử thách khiến cho người bộ hành không dám dừng chân lấy một phút dù cả khi mặt trời đã xuống núi, muôn loài đã vào trạng thái nghỉ ngơi.

Trong hành trình đầy cực khổ, vất vả lại không thể nhìn thấy đích tới, tất yếu tâm trạng của người bộ hành sẽ cảm thấy vô cùng mệt mỏi, bất hoại:

Lữ khách trên đường nước mắt

Dàn ý phân tích Bài ca ngắn đi trên bãi cát - Cao Bá Quát

Hình ảnh người lữ khách trên đường tử cực, chán nản cũng chính là hình ảnh của tác giả và các trí thức đương thời trước thực tại xã hội đầy nhiễu nhương, rối ren lúc bấy giờ. Bởi vậy mà con đường theo đuổi công danh, hoạn lộ cũng gặp nhiều trắc trở, khó khăn hơn.

Để từ đó Cao Bá Quát có những nhận thức về việc theo đuổi công danh:

Xưa nay, phường danh lợi

Tất tả trên đường đời.

Đầu quán hơi men thơm quán rượu,

Người say vô số, tỉnh bao người?

Ông đồng nhất công danh với danh lợi, cách đồng nhất như vậy cho thấy thái độ mỉa mai, coi thường theo quan điểm của một nhà nho chân chính. Công danh vốn là cái nợ mà người làm trai phải trả đối với non sông, đất nước: “*Đã làm trai ở trong trời đất/ Phải có danh gì với núi sông*”. Nhưng thực trạng xã hội đương thời nhiễu loạn, rối ren thì chỉ làm trai đó đâu có cơ hội để thực hiện, mộng công danh của những người quân tử bị vùi lấp, phường danh lợi đua chen tất tả, thắng thế. Đây cũng chính là nỗi đau của biết bao thế hệ nho sĩ trong thời buổi đất nước loạn lạc. Nhưng không ít người bị hơi men công danh làm cho chệnh choáng, không tỉnh táo, không ý thức được những việc mình đang làm. Câu hỏi tu từ “*tỉnh bao người*” vừa bộc lộ thái độ phê phán, vừa thể hiện sự đau xót của người trí thức chân chính trước thực trạng đau lòng của xã hội đương thời. Qua bốn câu thơ Cao Bá Quát bộc lộ thái độ coi thường với những người theo đuổi con đường công danh vô nghĩa và bản thân những kẻ mê muội đang miệt mài ngày đêm đi trên con đường đó.

Trước thực trạng đó, Cao Bá Quát cũng băn khoăn lựa chọn: “*Tính sao đây? Đường bằng mờ mịt/ Đường ghê sợ còn nhiều, đâu ít?*”. Và để sau đó ông đã đưa ra lựa chọn dứt khoát:

Hãy nghe ta hát khúc “đường cùng”,

Phía bắc núi Bắc muôn trùng,

Phía nam núi Nam, sóng dào dạt.

Anh đừng làm chi lên bãi cát?

Tác giả một lần nữa nhận định về con đường công danh: con đường đó đầy chông gai, nguy hiểm, đường phẳng thì mờ mịt, không thấy lối, chỉ có bước đường ghê sợ chông gai thì nhiều. Đó còn là con đường bế tắc, không hi vọng “*núi muôn trùng*” “*sóng muôn đợt*”

Dàn ý phân tích Bài ca ngắn đi trên bãi cát - Cao Bá Quát

bủa vầy lầy người nho sĩ. Bởi vậy “*Anh còn đứng làm chi trên bãi cát*” là thái độ dứt khoát của tác giả từ bỏ theo đuổi con đường hoạn lộ công danh vô nghĩa.

Hình ảnh thơ giàu ý nghĩa biểu tượng, bãi cát vừa mang ý nghĩa tả thực vừa biểu tượng cho con đường công danh nhiều gian nan, đua tranh vô nghĩa. Nhịp điệu bài thơ thay đổi linh hoạt diễn tả những trắc trở khi đi trên bãi cát và con đường công danh. Sử dụng nhiều câu hỏi tu từ thể hiện sự thức tỉnh của người trí sĩ khi nhận ra sự vô nghĩa của con đường công danh đương thời.

Bằng hình ảnh bãi cát giàu ý nghĩa biểu trưng, tác phẩm đã khắc họa rõ nét hình ảnh người trí thức đương thời vừa cô độc, nhỏ bé, bi phẫn vừa kiên quyết khi từ bỏ con đường công danh. Từ đó bài thơ phản ánh thực trạng xã hội thối nát, đầy nguy hiểm với người trí thức tài hoa .

Bài số 2:

Cao Bá Quát (1808 — 1855) là nhà thơ lỗi lạc của nước ta trong thế kỉ 19. Ông để lại trên một nghìn bài thơ chữ Hán và chữ Nôm; bài phú "*Tài tử đa cùng phú*" và bài thơ chữ Hán "*Sa hành đoản ca*" được nhiều người ca ngợi.

"Sa hành đoản ca" nghĩa là bài ca ngắn đi trên bãi cát nói lên bi kịch của kẻ sĩ trên bước đường công danh.

Bãi cát dài và con đường cùng trong "*Sa hành đoản ca*" được miêu tả đầy ám ảnh. Bãi cát dài được nhắc đi nhắc lại năm lần trong bài thơ. Con đường được nói tới là "đường cùng": "Bước đường bằng phẳng thì mờ mịt, bước đường ghê sợ thì nhiều".

Hình ảnh bãi cát dài và con đường cùng lại được miêu tả trong khoảnh khắc thời gian ngày tàn khi "mặt trời lặn". Con đường cùng không chỉ "mờ mịt" và "ghê sợ" mà còn bị chặn lối, bị bủa vây:

"Phía bắc núi Bắc, núi muôn trùng,

Phía nam núi Nam, sóng muôn đợt".

Các hình ảnh ấy tượng trưng cho đường đời, con đường danh lợi nhiều gian nan, nguy hiểm.

Hình ảnh người đi đường trong bài thơ được khắc họa qua nhiều chi tiết chọn lọc. Bước đi thất thểu khó nhọc "Đi một bước như lùi một bước". Nước mắt "lã chã rơi" vì tự thương mình. Khách đi đường vừa khó nhọc đi trên bãi cát mờ mịt vừa suy ngẫm. Lúc thì ước ao được "phép ngủ kĩ" của ông tiên. Lúc thì nghĩ về "hạng người danh lợi" đang tấp tễn ngược xuôi; và cảm thấy "người tỉnh thường ít mà người say vô số!". Lúc thì than, hát

Dàn ý phân tích Bài ca ngắn đi trên bãi cát - Cao Bá Quát

khúc "đường cùng"; để rồi tự vấn lương tâm, tự trách mình: "Anh còn đứng làm chi trên bãi cát?".

Qua hình ảnh người đi đường, nhà thơ giải bày tâm sự bế tắc và chán ngán trên con đường công danh, con đường danh lợi. Tác giả tự trách, tự thương mình.

Nhân vật trữ tình trong "Sa hành đoản ca" lúc là "khách" (khách tử), lúc là "anh" (quân), lúc lại xưng là "ta" (ngã). Đó là sự hoá thân giữa khách thể và chủ thể trữ tình, để vừa tạo nên sự phong phú, uyển chuyển về giọng điệu, vừa để bộc lộ tâm sự, nói lên những suy ngẫm về hạng người danh lợi và con đường danh lợi xưa nay. Giọng thơ trở nên tâm tình, thổ lộ rất thâm thìa. Các câu hỏi tu từ trong bài thơ tạo nên bao ám ảnh và suy ngẫm mang tính triết lí sâu sắc:

Bãi cát dài, bãi cát dài, biết tính sao đây?

Anh còn đứng làm chi trên bãi cát?

Bài "Sa hành đoản ca" cho ta thấy một phần nào con người và nhân cách của Cao Bá Quát. Là một bậc tài danh nhưng sinh bất phùng thời, không được trọng dụng, đã nếm trải nhiều cay đắng trên con đường công danh.

Cao Bá Quát muốn nhắn gửi hạng người danh lợi đang tất tả ngược xuôi bài học nhiều nước mắt mà ông đã trải qua và cảm nhận.

Tham khảo thêm văn mẫu:

- [Phân tích bài thơ Bài ca ngắn đi trên bãi cát](#)
- [Soạn văn bài "Bài ca ngắn đi trên bãi cát" \(Cao Bá Quát\)](#)